

Гутник В.Р. студентка ЕКО-22-2
Лялюк-Вітер Г.Д. к.б.н., доцент кафедри
технології захисту навколишнього середовища та безпеки праці
Івано Франківський національний технічний університет нафти і газу

ЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ БОЙОВИХ ДІЙ ТА ШЛЯХИ ВІДНОВЛЕННЯ ДОВКІЛЛЯ В УКРАЇНІ

Повномасштабна війна, яка триває на території України з 2022 року, спричинила безпрецедентні екологічні наслідки, які торкнулися майже всіх сфер природного середовища. Унаслідок бойових дій значно зросло забруднення повітря, ґрунтів і вод, знищено значні площі лісів, погіршено стан біорізноманіття, пошкоджено природно-заповідний фонд. Воєнні дії стали джерелом не лише миттєвих руйнувань, а й довготривалих загроз для здоров'я населення та екосистем.

Російсько-українська війна з 2022 року стала джерелом системної екологічної кризи. Внаслідок обстрілів, підривів інфраструктури, пожеж та збройних дій формується критичне навантаження на довкілля, яке посилює деградацію природних ресурсів [1, с. 4]. Найбільш ураженими виявляються території із високою щільністю індустриальних об'єктів, гідроспоруд та аграрного використання [2, с. 11].

Дослідження показують, що руйнація промислових майданчиків і складів паливно-мастильних матеріалів (ПММ) супроводжується масовим викидом токсичних речовин. Наприклад, у Донецькій та Харківській областях зафіксовано суттєве перевищення вмісту важких металів у ґрунтах, а також випадки забруднення підземних вод бензолом та толуолом [1, с. 14]. У прифронтових регіонах спостерігаються осередки високої концентрації діоксинів і продуктів горіння, небезпечних для людини навіть у малих дозах [3, с. 6].

Лісові пожежі, спричинені обстрілами, охоплюють тисячі гектарів заповідних територій, включно з біосферними резерватами, такими як «Меотида» та «Асканія-Нова» [2, с. 19]. За даними Міндовкілля, щонайменше 30% лісів Луганщини повністю втратили здатність до самовідновлення, що потребує системної рекультивації [1, с. 22].

На рисунку нижче представлено узагальнену оцінку масштабів основних типів екологічної шкоди внаслідок бойових дій.

Дані свідчать, що найбільших масштабів набуло забруднення ґрунтів і знищення лісів, що становить пряму загрозу для кліматичної стабільності, агропромислової діяльності та продовольчої безпеки. У зв'язку з цим питання екологічного відновлення має включати не лише фізичну рекультивацію, а й довгострокове впровадження інструментів сталого управління, зокрема біоремедіації, відновлення водно-болотних угідь, екосистемної реконструкції прифронтових територій.

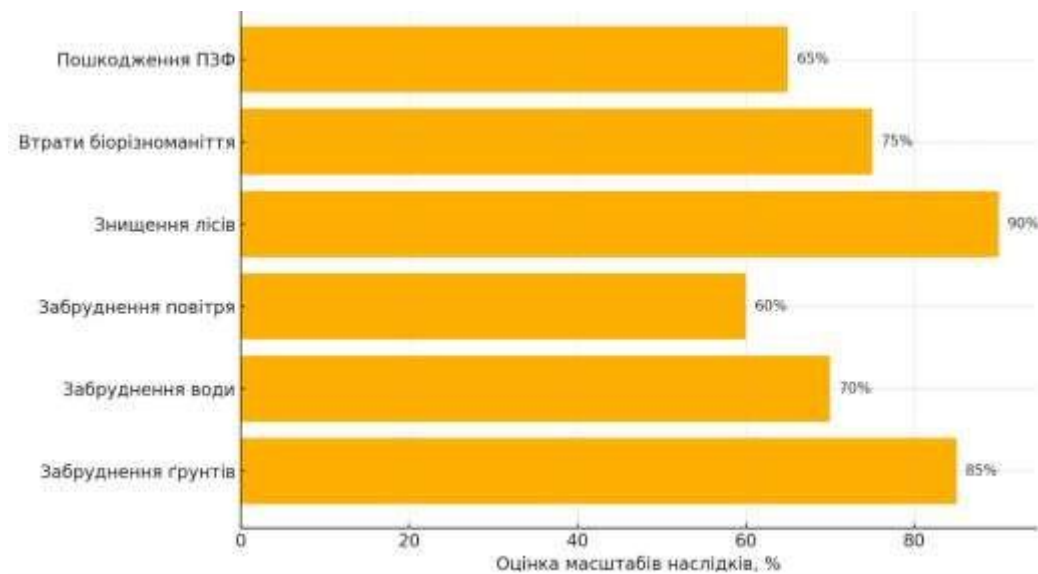

Рисунок 1 – Оцінка масштабів основних типів екологічної шкоди, спричиненої бойовими діями в Україні [1]

Основні шляхи реагування мають базуватися на поєднанні внутрішньої державної політики й міжнародної підтримки: за участі UNEP, GEF, ЄБРР, та інших профільних донорів. Екологічна безпека повинна стати одним з пріоритетів повоєнної відбудови України як складової її сталого розвитку.

Перелік використаних джерел

1. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Екологічні наслідки війни в Україні: аналітичний звіт [Електронний ресурс]. – Київ: Міндовкілля, 2023. – Режим доступу: <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/05/DP-Harkivskyj-zavod-spetsialnyh-mashyn.pdf>. – Дата звернення: 21.04.2025.

2. Conflict and Environment Observatory; Zoë Environment Network; Організація з безпеки і співробітництва в Європі. Екологічні наслідки війни в Україні: попередня оцінка за 12 місяців [Електронний ресурс]. – Женева: CEOBS, 2023. – Режим доступу: https://ceobs.org/wp-content/uploads/2024/09/OSCE-Ukraine-cons_UKR.pdf. – Дата звернення: 21.04.2025.

3. Всесвітній фонд природи (WWF) Центральної та Східної Європи. Оцінка екологічних наслідків війни в Україні [Електронний ресурс]. – Київ: WWF-Україна, 2023. – Режим доступу: <https://wwfcee.org/our-offices/ukraine/assessing-the-environmental-impacts-of-the-war-in-ukraine>. Дата звернення: 21.04.2025.